שבילי פנחס

"ויאמרו אליו איה שרה אשתך"

ביאור הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות" בדברי דוד המלך "כוס ישועות אשא" - אש"א ראשי תיבות א'יה ש'רה א'שתך

בפרשתנו פרשת וירא דבר בעתו מה טוב, להתבונן בבשורה הטובה שבישרו המלאכים לאברהם אבינו שהוא עתיד להוליד את יצחק, אולם לפני שהודיעו לו על הבשורה הטובה שאלו אותו (בראשית יח-ט): **"ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל"**. והביא רש"י מה שדרשו בגמרא (ב"מ פז.) ב' טעמים על שאלת המלאכים **"איה שרה אשתך"**, טעם א': **"יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה"**, וטעם ב': **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**.

וכתב ה"מגלה עמוקות" בספרו הקדוש על ואתחנן (אופן קנב), כי על שאלה זו ששאלו המלאכים את אברהם אבינו **"איה שרה אשתך"**, רמז דוד המלך באומרו (תהלים קטז-יג): **"כוס ישועות 'אשא' ובשם ה' אקרא"**, שכן מילת **"אשא"** היא ראשי התיבות **א'יה ש'רה א'שתך**, וביאר הענין על פי תורת הסוד כדרכו בקודש, וראוי לבאר ענין זה גם בתורת הנגלה השוה לכל נפש, מהו הקשר בין שאלת המלאכים לאברהם **"איה שרה אשתך"**, ובין מה שאמר דוד המלך **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**.

המלאכים באו לקבל פסק דין מאברהם אבינו להציל את נשמת דוד המלך שהיתה טמונה בסדום

פתח דברינו יאיר לבאר הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות", על פי מה ששנינו בגמרא (ב"מ פו:) בענין שלושת האנשים שבאו אל אברהם אבינו ביום השלישי למילתו (יח-ב): **"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מאן נינהו** [מי הם] **שלשה אנשים, מיכאל וגבריאל ורפאל, מיכאל שבא לבשר את שרה** [על לידת יצחק], **רפאל שבא לרפא את אברהם** [מיסורי המילה], **גבריאל אזיל למהפכיה סדום"**.

והקשו בגמרא: **"והא כתיב** (יט-א) **ויבואו שני המלאכים סדומה בערב"**, הרי ששני מלאכים הפכו את סדום ולא רק גבריאל, ותירצו: **"דאזל מיכאל בהדיה לשזביה ללוט"**, שהלך מלאך מיכאל עם מלאך גבריאל כדי להציל את לוט [ומה שפירש רש"י בפרשתנו (יח-ב) כי רפאל שריפא את אברהם הוא היה זה שהציל את לוט, הוא לפי שיטת המדרש (ב"ר נ-ב) שחולק על הגמרא].

ודקדק החידושי הרי"ם זי"ע, מכיון שמלאך גבריאל נשלח רק כדי להפוך את סדום, מה ראה על ככה להצטרף אל שני המלאכים מיכאל ורפאל שהלכו אל אברהם, הלא לא היתה לו שום שליחות למלא אצל אברהם. עוד צריך ביאור מדוע היה צורך שמלאך מיכאל שהלך לבשר את שרה על לידת יצחק ילך גם להציל את לוט, האם חסרים מלאכים בשמים שיוכלו למלא שליחות זו של הצלת לוט.

וביאר החידושי הרי"ם הענין בזה, על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל הטעם שזכה לוט להינצל מהפיכת סדום, אף שנתחבר עם אנשי סדום, כמו שכתוב (שם יג-יא): **"ויסע לוט מקדם"**, ופירש רש"י בשם מדרש אגדה: **"הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר אי אפשי לא באברהם ולא באלקיו"**.

אך עם כל זה הצילו הקב"ה בזכות דוד המלך שיצא מלוט דרך רות המואביה, כמו שדרשו במדרש (ב"ר מא-ד) מקרא שכתוב (שם-ה): **"וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים, רבי טוביה בר יצחק אמר שני אהלים רות המואביה ונעמה העמונית, דכוותה** (יט-טו) **קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות... שתי מציאות, רות המואביה ונעמה העמונית. אמר רבי יצחק** (תהלים פט-כא) **מצאתי דוד עבדי, היכן מצאתיו, בסדום"**.

וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת לך-לך עט.) על הפסוק (יב-ה): **"ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו"**. מתפלא הזוהר: **"מה חמא אברהם לדבקיה עמיה לוט"**, מה ראה אברהם לחבר עמו את לוט, **"אלא בגין דצפה ברוח הקודש דזמין למיפק מניה דוד"**, בגלל שצפה ברוח הקודש שעתיד לצאת ממנו דוד המלך.

רות המואביה הותרה לבוא בקהל ה'
כי אין דרכן של נשים לצאת משום צניעות

והנה שנינו בגמרא (יבמות עו: ועז.) שהיה ויכוח גדול בין דואג האדומי ובין אבנר בן נר אם דוד המלך מותר לבוא בקהל ה', דואג האדומי בא בטענה שדוד המלך אסור לבוא בקהל ה', משום שבא מרות המואביה, והרי מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים כג-ד): **"לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'"**. ואמר לו אבנר: **"שאני הכא דמפרש טעמא דקרא** (שם ה) **על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם"**, ולכן נשות מואב המתגיירות מותרות לבוא בקהל.

אמר לו דואג האדומי: **"היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים"**. ומתרץ הגמרא שאין כבודה של אשה לצאת, כמו שכתוב (תהלים מה-יד): **"כל כבודה בת מלך פנימה"**. אולם הלא פסוק זה דוד המלך אמרו, ומנין לנו הוכחה גם מן התורה שאין דרכן של נשים לצאת, לכן הוסיפו במערבא [בארץ ישראל] שדבר זה אנו למדים ממה שכתוב בפרשתנו: **"ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל"**. הרי מבואר שאין דרכן של נשים לצאת מחמת צניעות, נמצא לפי זה כי נשות מואב אף שלא יצאו לקראת נשי ישראל מותרות לבוא בקהל, ולכן דוד המלך שיצא מרות המואביה מותר לבוא בקהל ה'.

והנה ידוע כלל גדול שהקב"ה מסר את התורה לישראל, ואין קובעים שום הלכה בשמים אלא כמו שנפסקה בבית דין של מטה, וכשם שאומרים בבית דין של מטה כך אומרים בבית דין של מעלה, כמבואר בגמרא (ב"מ נט:) שעמד רבי יהושע על רגליו ואמר תורה לא בשמים היא, וכן מצינו (שם פו.) במחלוקת שהיתה בין הקב"ה למתיבתא דרקיעא בדיני נגעים, אמרו מי יחליט הלכה כמי, רבה בר נחמני שהיה יחיד בנגעים.

נמצינו למדים מזה כי כדי להציל את לוט מהפיכת סדום, בזכות דוד המלך שעתיד לצאת ממנו דרך רות המואביה, היה צריך תחילה פסק דין בבית דין של מטה של אברהם אבינו שרות המואביה מותרת לבוא בקהל ה', כי אם גם היא בכלל הלאו של **"לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'"**, הרי אין שום תועלת בהצלת לוט וביציאתו של דוד המלך ממנו.

הנה כי כן אומר החידושי הרי"ם, כי מטעם זה סיבב הקב"ה שמלאך מיכאל שהלך להציל את לוט מהפיכת סדום בזכות דוד המלך שעתיד לצאת ממנו, יצטרך קודם ללכת עם שני המלאכים אל אברהם, וכשראו ששרה אינה יוצאת לקראת האורחים שאלו את אברהם: **"איה שרה אשתך"**, כלומר מדוע אינה יוצאת לקבל את האורחים, **"ויאמר הנה באהל"**, שצנועה היא כי אין דרכן של נשים לצאת.

נמצא כי במעמד זה פסק אברהם להלכה בבית דין של מטה שאין דרכן של נשים לצאת, ולפי זה דוד המלך שיצא מרות המואביה מותר לבוא בקהל ה', כי אצל נשות מואב לא שייך הטעם **"על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים"**, לכן רק אחרי ששמעו מיכאל וגבריאל פסק דין זה מאברהם הלכו לסדום, מלאך גבריאל להפוך את סדום ולהישמר שלא לפגוע בלוט ובנותיו, ומלאך מיכאל להציל את לוט ולהוציאו מסדום, בזכות דוד המלך שעתיד לצאת ממנו. זה תוכן דבריו הנשגבים של החידושי הרי"ם.

כשנתגלה הקב"ה לאברהם אבינו אחרי שנימול
עשה הכנה לגאולה העתידה על ידי דוד המלך

כאשר נתבונן בדברי החידושי הרי"ם נשכיל להבין נפלאות דרכי ה', על פי הידוע ומקור הדבר בזוהר הקדוש (חלק ג שא:) שהקב"ה ברא שבעה רועים להנהיג בהם את ישראל בכל הדורות, **אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד**. והנה אברהם אבינו היה הרועה הראשון, ראשית שרשרת הקדושה של כלל ישראל, שהקב"ה כרת עמו ועם זרעו ברית עולם על ידי מצות מילה, כמו שכתוב (בראשית יז-ז): **"והקימותי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדורותם לברית עולם להיות לך לאלקים ולזרעך אחריך"**.

ודוד מלך ישראל הוא הרועה השביעי, שזכה למלוך ולהנהיג את ישראל, לא רק בדורו, אלא גם לעתיד לבוא יהיה הוא עצמו מלך המשיח, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת לך לך פב:): **"ובגין כך דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא, דהא תנן מלכא משיחא אי מן חייא הוא דוד שמיה, ואי מן מתייא הוא דוד שמיה"**.

הנה כי כן באותו מעמד שנתגלה הקב"ה אל אברהם (יח-א): **"וירא אליו ה' באלוני ממרא"** ביום שלישי למילתו כשכרת ברית עם הקב"ה, שלח הקב"ה את המלאכים כדי לבשר לאברהם ושרה על לידת יצחק אבינו, שממנו תימשך שרשרת הדורות של כלל ישראל עד סוף כל הדורות, ובאותו מעמד עשה הקב"ה הכנה לדוד המלך הרועה השביעי לקבוע הלכה שיהיה מותר לבוא בקהל ה', על ידי ששאלו המלאכים את אברהם **"איה שרה אשתך"**, והוא השיב להם **"הנה באהל"** שאין דרכן של נשים לצאת.

נמצא כי קשר נפלא זה בין ראשית השרשרת אברהם אבינו ובין אחרית השרשרת דוד המלך שיהיה מלך המשיח, הוא בבחינת מה שמבואר בספר יצירה (פרק א משנה ו): **"נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת"**. הרועה השביעי דוד המלך אשר עתיד להיות מלך המשיח בגאולה השלימה של כלל ישראל, הוכשר לבוא בקהל ה' על ידי הרועה הראשון של כלל ישראל אברהם אבינו, באותו מעמד שכרת הקב"ה ברית עם אברהם ועם זרעו עד עולם.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות", כי דוד המלך שאמר **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, התכוון לרמז באומרו **"אשא"** שהוא ראשי תיבות **א'יה ש'רה א'שתך**, ולפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי בזכות שאלה זו ששאלו המלאכים את אברהם **"איה שרה אשתך"**, והשיב להם **"הנה באהל"** משום שהיא צנועה, כי אין דרכן של נשים לצאת, הותר דוד המלך לבוא בקהל וזכה להינצל מסדום, ועל כך הודה דוד המלך להקב"ה ואמר **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**.

"ובשם ה' אקרא" כי בשם הוי"ה מסתכל הקב"ה לטוב גם על העתיד

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שאמר דוד המלך **"ובשם ה' אקרא"**, בהקדם מה שפירש הגה"ק בעל "ישמח משה" זי"ע ב"תפלה למשה" מה שאמר דוד המלך (תהלים כה-יא): **"למען שמך ה' וסלחת לעווני כי רב הוא"**, על פי מה שהאריך הגאון הגדול בעל "משנה למלך" בספרו "פרשת דרכים" (דרוש ד) להוכיח, שאפילו אם אין בידי האדם זכות להצדיקו בדין מצד מעשיו, מסתכל הקב"ה גם על הטוב שהוא עתיד לעשות כדי לזכותו בדין.

מחדש ה"ישמח משה" כי מה שמסתכל הקב"ה לטוב גם על העתיד אף שעדיין לא נעשה הוא מצד השם **הוי"ה** ברוך הוא, והענין הוא על פי מה שנפסק בשלחן ערוך (או"ח סימן ה ס"א) כי באומרו שם **הוי"ה** יכוון בכתיבתו **היה הוה ויהיה**, והפירוש הוא כי לפניו שהוא למעלה מהזמן אין שום הבדל בין היה הוה ויהיה, כי גם העתיד גלוי לפניו כאילו כבר היה.

על כן מצד השם **הוי"ה** המורה כי אין הבדל אצלו יתברך בין היה הוה ליהיה, מסתכל הקב"ה גם על הטוב שעתידים ישראל לעשות כאילו כבר נעשה. הנה כי כן זהו פירוש הפסוק **"למען שמך הוי"ה"**, שמורה על היה הוה ויהיה, **"וסלחת לעווני כי רב הוא"**, כי אף שעוונותי רבו, תסתכל על מה שאני עתיד לתקן בתשובה כל מה שפגמתי.

מעתה יש לומר כי זהו שאמר דוד המלך **"כוס ישועות אשא"**, להודות להקב"ה על שסלל לפני את הדרך לבוא בקהל ה' על ידי **"אשא"**, שהיא שאלת המלאכים לאברהם **א'יה ש'רה א'שתך**, ובזכות תשובתו שהיא באהל כי אין דרכן של נשים לצאת זכיתי לבוא בקהל ה', ועל כך הוסיף **"ובשם הוי"ה אקרא"**, שאני מודה להקב"ה שנהג עמי בהנהגה של השם **הוי"ה** שהוא היה הוה ויהיה, והציל את לוט אף שלא היה ראוי מצד עצמו, אלא משום שראה הקב"ה את העתיד שדוד המלך יצא ממנו.

המלאכים שיגרו לשרה כוס של ברכה הכנה לכוס של ברכה שדוד המלך יברך עליו

הבה נמשיך במסע הקודש להתבונן בנפלאות התורה, לבאר לפי זה הטעם שבחר דוד המלך להודות לה' על הצלתו מהפיכת סדום, בזכות שאלת המלאכים לאברהם **"איה שרה אשתך"**, דוקא בפסוק זה **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, אשר כפי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל רמז דוד המלך בפסוק זה, שבגאולה העתידה יזכה הוא לברך על הכוס של ברכת המזון בסעודה שיעשה הקב"ה לצדיקים, ודרשו כן על מקרא שכתוב בפרשתנו (כא-ח): **"ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק"**. והנה המאמר במלוא הודו והדרו בגמרא (פסחים קיט:):

"מאי דכתיב ויגדל הילד ויגמל, עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק, לאחר שאוכלים ושותים נותנים לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק טול וברך, אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו.

אומר לו ליעקב טול וברך, אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרן עלי. אומר לו למשה טול וברך, אומר להם איני מברך שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. אומר לו ליהושע טול וברך, אומר להן איני מברך שלא זכיתי לבן... אומר לו לדוד טול וברך, אומר להן אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא".

נקדים ליישב פליאת המפרשים על דוד המלך, איך יתכן כי דוד המלך שחכמינו ז"ל העידו בגמרא (חולין פט.) על גודל ענוותנותו באומרו (תהלים כב-ז): **"ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם"**. והתוודה על חטאיו כמו

שכתוב (שם נא-ה): **"כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד"**, ועם כל זה גם אחרי שיראה איך כל רועי ישראל הקודמים לו, האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב ושני מנהיגי ישראל משה ויהושע, לא ירצו לברך משום שמצאו בעצמם איזה פגם, יסכים לברך מיד באומרו **"אני אברך ולי נאה לברך"**.

זאת ועוד צריך ביאור ליישב הפליאה, מהו הקשר בין הסעודה שעשה אברהם אבינו **"ביום הגמל את יצחק"** לסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים. ועוד יותר יפלא מה שמכנה הגמרא את הסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים: **"ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**, שהרי ישראל הם בני שלושת האבות הקדושים: **"אברהם יצחק ויעקב"**, כמבואר בגמרא (ברכות טז:): **"אין קורין אבות אלא לשלשה"**, ואנו נקראים בתואר **"ישראל"** על שם יעקב אבינו מובחר שבאבות שקרא הקב"ה את שמו **"ישראל"**, הנה כי כן מדוע מייחסים חכמינו ז"ל הסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים **"ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**.

דוקא יצחק אבינו שמדתו דין ילמד זכות על ישראל לעתיד לבוא

פתח דברינו יאיר לבאר דברי חכמים וחידותם, על פי מה שכתב הגה"ק בעל "בן איש חי" בפירושו "בן יהוידע" על אגדות הש"ס (פסחים שם) ליישב בדרך נפלאה, מה שדקדקו חכמינו ז"ל לומר שיעשה הקב"ה סעודה לצדיקים: **"ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**, שהתכוונו לרמז בזה על מאמר פלא ששנינו בגמרא (שבת פט:), כי לעתיד לבוא מכל שלושת האבות הקדושים, דוקא יצחק אבינו ילמד זכות על ישראל להצילם מכליה על עוונותיהם, והנה הוא המאמר:

"אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (ישעיה סג-טז) **כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך, לעתיד לבוא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי, אמר** [אברהם] **לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר** [הקב"ה] **אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עלייהו** [אולי יבקש עליהם רחמים], **אמר ליה** [הקב"ה ליעקב] **בניך חטאו, אמר** [יעקב] **לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך. אמר** [הקב"ה] **לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה** [לא באברהם הזקן טעם, ולא ביעקב הקטן עצה, איך להציל את ישראל].

אמר לו [הקב"ה] **ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רבונו של עולם בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם** (שמות ד-כב) **בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך. ועוד כמה חטאו, כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, דל עשרין דלא ענשת עלייהו פשו להו חמשין** [תנכה עשרים שנה הראשונות שאין אתה מעניש עליהן, נשארו חמישים שנה], **דל כ"ה דלילותא פשו להו כ"ה** [תנכה כ"ה שנה של הלילות שהם זמן של שינה, נשארו רק כ"ה שנה], **דל תרתי סרי ופלגא דצלויי ומיכל ודבית הכסא פשו להו תרתי סרי ופלגא** [תנכה י"ב שנה ומחצה שהם זמנים של תפלה אכילה ובית הכסא, נשארו רק י"ב שנה ומחצה], **אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך, ואם תמצא לומר כולם עלי, הא קריבית נפשי קמך"**. פירוש, אני מוכן לקבל את כל עוונותיהם על עצמי בזכות שהקרבתי עצמי לפניך בעקידת יצחק.

הנה כי כן מבאר ה"בן יהוידע" כמין חומר, כי מטעם זה דקדקו בגמרא לומר **"עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**, לרמז בכך שבגאולה

מדרש: לוט שנתחבר עם אנשי סדום זכה להינצל מהפיכת סדום, בזכות דוד המלך שיצא ממנו דרך רות המואביה

גמרא: דוד המלך שיצא מרות המואביה הותר לבוא בקהל, משום שאין דרכן של נשים לצאת לקדם בלחם ובמים

חידושי הרי"ם: המלאכים שאלו את אברהם "איה שרה אשתך", כדי שישיב להם "הנה באהל" שאין דרכן של נשים לצאת

מלאך מיכאל שהציל את לוט הלך תחילה לאברהם לקבל פסק דין שאין דרכן של נשים לצאת ולכן מותר לדוד המלך לבוא בקהל

מגלה עמוקות: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", בברכת המזון צריך לכוון כי כו"ס בגימטריא אלהי"ם להמתיקו בשם הוי"ה

המלאכים שאלו את אברהם "איה שרה אשתך" לשגר לה כוס של ברכה, כדי להמתיק את הדין של שרה ושל יצחק

הקב"ה עתיד לעשות סעודת הודאה לצדיקים על הצלת ישראל בזכות יצחק אבינו שימליץ טוב "פלגא עלי ופלגא עליך"

דוד המלך יסכים לברך על הכוס לעתיד לבוא, כי המלאכים עשו הכנה לכך כששיגרו לשרה כוס של ברכה

העתידה יזכו ישראל לצאת זכאים בדין, רק בזכות לימוד הזכות של יצחק אבינו שיאמר להקב"ה **"פלגא עלי ופלגא עליך"**, אלו דבריו הקדושים.

כעבדא קמיה מאריה נראה להוסיף תבלין לדבריו הקדושים, כי לפי זה יפתח לנו פתח להבין מהות הסעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים **"ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**, כי אותה סעודה תהיה בבחינת **"סעודת הודאה"**, על הצלתם של ישראל מגזירת כליה, אחרי שאברהם אבינו שמדתו חסד ויעקב אבינו שמדתו רחמים יאמרו שניהם **"ימחו על קדושת שמך"**, ורק בזכות לימוד הזכות של יצחק אבינו שמדתו דין ינצלו ישראל, ועל שמחה גדולה זו על הצלתם של ישראל אפילו במדת הדין, עתיד הקב"ה לעשות סעודת הודאה לצדיקים **"ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק"**.

יומתק להבין לפי זה מה שכתוב בפרשתנו **"ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק"**, כי אברהם אבינו ראה ברוח הקודש שיצחק בנו שמדתו דין עתיד ללמד זכות על ישראל ולהצילם מכליה, ובזכות זה עתיד הקב"ה לעשות סעודת הודאה לצדיקים, לכן הקדים אברהם לעשות משתה גדול **"ביום הגמל את יצחק"** בבחינת **"מעשה אבות סימן לבנים"**, כמו שכתב הרמב"ן בפסוק (בראשית יב-ו):

"ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם, אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה (מדרש תנחומא פרשת לך לך אות ט), **ואמרו כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאילו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד".**

המלאכים ביקשו לשגר לשרה כוס של ברכה להמתיק מדת הדין שלה ושל יצחק בנה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם ששאלו המלאכים את אברהם אבינו לפני שבישרו לו על לידתו של יצחק **"איה שרה אשתך"**, ודרשו בגמרא **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, על פי מה שכתב ה"חתם סופר" זי"ע ב"תורת משה" (פרשת חיי שרה ד"ה אותה הוכחת) לפרש הכתוב (בראשית כד-י): **"והיה הנערה אשר אומר אליה, הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק"**. ופירש רש"י: **"אותה הוכחת, ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים"**. וביאר ה"חתם סופר" בלשון קדשו:

"ויש לפרש על פי מה שפירשו המפרשים על פסוק (בראשית ב-יח) **אעשה לו עזר כנגדו, שאם האשה היא מתנגדת בטבעה לטבעו של הבעל על ידי זה היא עזרו, כי לא טוב אם שניהם הם וותרנים ופזרנים. והנה אברהם שהיה במדת החסד היתה שרה עיניה צרה באורחים, יצחק שהיה במדת הדין פחד יצחק, טוב מאד שתהיה אשתו במדת החסד גומלת חסדים טובים, ולכך אמר** [אותה הוכחת] **לעבדך ליצחק".**

והנה מה שהביא ה"חתם סופר" הוכחה מאברהם שנהג במדת החסד ואילו שרה נהגה במדת הדין, יש להביא סימוכין לכך ממה שכתוב (שם כא-ט): **"ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק"**, ופירש רש"י שהיה מצחק בעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, **"ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"**. ופירש ה"חתם סופר" (פרשת וירא דף עא: ד"ה על אודות בנו) כי שרה חששה שאם ישמעאל ישאר עם יצחק, הרי הוא עלול לקלקל אותו במעשיו הרעים.

אמנם אברהם שמדתו חסד הרע בעיניו שהוא צריך לגרש את ישמעאל, כמו שכתוב (שם יא): **"וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו"**. ופירש ה"חתם סופר": **"שהרע לאברהם על שחששה שרה על יצחק שילמד ממעשי ישמעאל המצחק, וחלילה ליצחק הקדוש שיזיקו לו מעשי ישמעאל, כמו שאמר יעקב** (בראשית לב-ה) **עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למד ממעשיו, על כן הרע לאברהם על אודות בנו יצחק שחשדתו שרה"**.

אבל הקב"ה הסכים עם שרה שצריך לגרש את ישמעאל, כמו שכתוב (שם כא-יב): **"ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"**. ופירש ה"חתם סופר": **"ובאמת היה שרה מכוון האמת ברוח הקודש טפי מאברהם, כי יעקב לא היה בו שום ניצוץ פסולת לא למד מלבן, אבל יצחק עדיין היה בו כח עשו"**. הרי לנו איך ניגוד המדות שהיה בין מדת החסד של אברהם למדת הדין של שרה, הציל את יצחק שלא יגדל עם רשע כישמעאל.

[ויש להביא סימוכין לכך ששרה אמנו היתה מדתה דין, ממה שמבואר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת לך לך) כי בשם **שר"ה** רמוזים כמה שמות **אלקים** שהוא מדת הדין, כי האות **ש'** של **שר"ה** היא שם אלקים במילוי י' כזה **אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם** בגימטריא **ש'**, האות **ר'** של **שר"ה** היא אלקים בריבוע כזה **א' א"ל אל"ה אלה"י אלהי"ם** בגימטריא **ר'**, והאות **ה'** של **שר"ה** היא ה' אותיות **אלקי"ם**].

"כוס ישועות אשא" כו"ס בגימטריא אלהי"ם "ובשם ה' אקרא" להמתיק את הדין בשם הוי"ה

בדרך המלך נלך לבאר לפי זה הטעם ששאלו המלאכים את אברהם **"איה שרה אשתך" "כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן לא) לפרש הפסוק **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, כי בשעה שאדם נושא את הכוס בידו לברך ברכת המזון בשם **הוי"ה**, צריך שיכוון כי **כו"ס** בגימטריא **אלהי"ם**, ועל ידי שהוא נושא את הכוס לברך עליו בשם **הוי"ה**, הרי הוא ממתיק את שם אלקים על ידי שם **הוי"ה** שהוא מדת הרחמים. וכן כתב המהרש"א בחידושי אגדות (פסחים קיט.): **"וברמז כו"ס הוא רמז על מדת הדין גימטריא אלהי"ם, אשא בברכת המזון, ובשם ה' אקרא, להפוך מדת הדין לרחמים להיות כוס ישועות"**.

הנה כי כן נפלא להבין לפי זה הטעם ששאלו המלאכים את אברהם אבינו **"איה שרה אשתך"**, **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, כי רצו להמתיק בכך את הדין הקשה של שרה אמנו, וגם את הדין הקשה של יצחק אבינו שעתיד להיוולד משרה, כמו שבישר הקב"ה לאברהם מלאך בפרשת וירא (בראשית יח-יד): **"למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן"**, דקדק הקב"ה לומר **"ולשרה בן"**, לרמז שיוולד להם בן שיהיה כמו שרה שמדתה דין.

לכן שאלו המלאכים את אברהם שמדתו חסד, **"איה שרה אשתך"**, שמדתה דין היפך מדתך, וזהו שביארו בגמרא ששאלו כן **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, כדי להמתיק את הדין שלה משם **אלהי"ם** בגימטריא **כו"ס**, כי על ידי זה יומתק גם הדין של יצחק שמדתו דין, שיוכל ללמד זכות על ישראל להצילם מכליה ויזכו לגאולה, הנה כי כן ירווח לנו להבין הטעם שדוד המלך שיהיה מלך המשיח יברך על הכוס, באומרו **"אני אברך ולי נאה לברך"**, שהרי מה שיזכו ישראל לגאולה על ידי לימוד הזכות של יצחק, הוא בזכות כוס של ברכה ששלחו המלאכים לשרה, כדי להמתיק הדין של שרה אמנו ויצחק בנה.

מעתה יאירו עינינו להבין ביתר שאת הרמז הנפלא של ה"מגלה עמוקות", כי דוד המלך שאמר **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, התכוון לרמז בכך **"אשא"** ראשי תיבות **א'יה ש'רה א'שתך**, כי בזכות ששאלו המלאכים את אברהם אבינו **"איה שרה אשתך, כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, יזכה דוד המלך שיהיה מלך המשיח לגאול את ישראל, ולכן לו נאה לברך על כוס זה ששלחו המלאכים לשרה אמנו.

שבילי דקיעא

הקב"ה שלח שלשה מלאכים לברך על הכוס שצריך שלשה כדי להמתיק ג' שמות אלקי"ם על ידי ד' מילואי הוי"ה

בפרשתנו פרשת וירא אנו למדים על המלאכים שבאו לבשר לאברהם אבינו ושרה אמנו על לידתו של יצחק אבינו, ולפני שהודיעו לו על הבשורה הטובה כתוב (בראשית יח-ט): **"ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל"**. והביא רש"י מה שדרשו בגמרא (ב"מ פז.) הטעם ששאלו את אברהם על שרה: **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**.

וכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קנב), כי על שאלה זו ששאלו המלאכים את אברהם אבינו **"איה שרה אשתך"**, רמז דוד המלך באומרו (תהלים קטז-יג): **"כוס ישועות 'אשא' ובשם ה' אקרא"**, מילת **"אשא"** היא ראשי תיבות **א'יה ש'רה א'שתך**, וביאר הענין בזה על פי תורת הסוד כדרכו בקודש, והנה תוכן דבריו הקדושים.

כתב המחבר בשלחן ערוך (או"ח סימן קפב סעיף א) כי כדי לברך ברכת המזון על הכוס צריך שלשה אנשים, ומבאר ה"מגלה עמוקות" הענין בזה על פי המבואר בכתבי האריז"ל (פסח דרוש ו) כי השם **אלהי"ם** שמדתו דין יש לו ג' מילואים, **אלהי"ם** במילוי י' כזה **אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם** בגימטריא ש', **אלהי"ם** במילוי ה' כזה **אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד מ"ם** בגימטריא רצ"ה, **אלהי"ם** במילוי א' כזה **אל"ף למ"ד ה"א יו"ד מ"ם** בגימטריא רצ"א.

הנה כי כן זהו הענין שכוס של ברכה צריך שלשה, כי **כו"ס** בגימטריא **אלהי"ם** אשר כפי המבואר יש בו ג' מילואים, ועל ידי הברכה על הכוס בשלשה אנו ממתיקים את ג' שמות אלקים, כמו שכתוב **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, והוסיף לבאר שם כי מטעם זה שלח הקב"ה לאברהם שלשה מלאכים, **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, להמתיק בכך שלשה מילואי אלקים.

המתקת ג' שמות אלקים על ידי ד' מילואי הוי"ה

והנה ה"מגלה עמוקות" שם לא ביאר איך ממתיקים ג' שמות אלקים על ידי ברכת המזון על הכוס, אולם ברור שסמך עצמו על מה שכבר האריך לבאר ענין זה ב"מגלה עמוקות" (שם אופן לא), על פי מה שהאריך שם לפרש רמז הכתוב: **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, כי **כו"ס** בגימטריא **אלהי"ם** וצריך להמתיקו על ידי שם **הוי"ה** שהוא מדת הרחמים.

ומבאר שם איך להמתיק הדין על ידי שם **הוי"ה** ברוך הוא, על פי הידוע כי שם **הוי"ה** יש לו ד' מילואים, במילוי י' כזה **יו"ד ה"י וי"ו ה"י** בגימטריא **ע"ב**, במילוי י' עם א' בתוך האות ו' כזה **יו"ד ה"י וא"ו ה"י** בגימטריא **ס"ג**, במילוי א' כזה **יו"ד ה"א וא"ו ה"א** בגימטריא **מ"ה**, ובמילוי ה' כזה **יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה** בגימטריא **ב"ן**, וכל ד' השמות בגימטריא **רל"ב** כמספר **הברכ"ה**.

והנה מבואר בזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פרשת אמור צ.) כי ברכת המזון על הכוס הוא בסוד: **"כוס מלא ברכת ה'"**. ונראה פשוט שכוונתו לבאר בזה מאמרם (ברכות נא.): **"כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר** (דברים לג-כג) **ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה"**. ומבאר ה"מגלה עמוקות" הסוד בזה בלשון קדשו:

"סוד כוס מלא ברכת ה', רוצה לומר כשתמלא אותיות כו"ס כזה כ"ף ו"ו סמ"ך הם בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ד' מלואי הוי"ה, וזה הוא ברכת ה' על ד' מלואים אלו, לזה צריך לכוין בשעת נטילת הכוס לברכת המזון, בסוד כוס ישועות אשא, לשון אשא קאי על כוס, כשאני נושא אותיות כו"ס ואשא את שמותם על שפתי, אזי בשם ה' אקרא כי נרמזין בד' שמות אלו מילואי שם הויה, ונמצא בזה שמייחד האדם דינא ברחמי, כו"ס הוא בגימטריא אלקים ומילוי שלו בגימטריא ד' מילואי הוי"ה שהוא רחמים בסוד ה' הוא אלקים".

ונראה לציין כי המקור לדברי ה"מגלה עמוקות" הללו הוא מדברי רבינו האריז"ל ב"ליקוטי תורה" (פרשת עקב) בכוונת ברכת המזון על הכוס, בלשון קדשו: **"והנה כו"ס גימטריא אלהי"ם, והנה כ"ף ו"ו סמ"ך גימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, הרי מלא ברכת ה', ולכן יכוין בד' מילויים אלו בעת שממלא כוסו לברכת המזון"**.

כעבדא קמיה מאריה נראה לבאר בזה מה ששאלו המלאכים לאברהם: **"איה שרה אשתך"**, **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**. על פי המבואר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל (פרשת לך לך) כי שם **שר"ה** מורה על מדת הדין מג' שמות אלקים, אלקים במילוי י' **אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם** בגימטריא **ש'** משם **שר"ה**, אלקים בריבוע כזה **א' א"ל אל"ה אלה"י אלהי"ם** בגימטריא **ר'** משם **שר"ה**, **אלהי"ם** פשוט שיש בו **ה'** אותיות הוא **ה'** משם **שר"ה**.

שבילי הרקיעא

מעתה יש לומר כי מטעם זה שלח הקב"ה שלשה מלאכים, כפי שביאר ה"מגלה עמוקות" כדי שיברכו ברכת המזון על הכוס שצריך שלשה, ועל ידי זה ימתיקו מדת הדין של **שר"ה** שרמוזים בה ג' שמות אלקים על ידי ד' שמות **הוי"ה** בסוד **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, וזהו הענין ששאלו את אברהם אבינו שמדתו חסד **"איה שרה אשתך"**, שמדתה דין היפך מדתך, ועל כך מגלים לנו חכמים ז"ל ששאלו כן **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, להמתיק ג' שמות אלקים על ידי **"כוס מלא ברכת ה'"**, שרמוזים בו ד' מילואי השם **הוי"ה**.

יחוד שמע ישראל על פי הברית כהונת עולם המתקת ג' מילואי אלקים על ידי ד' מילואי הוי"ה

והנני מוסיף בדחילו ורחימו לבאר לפי זה כוונת המלאכים לשגר לה כוס של ברכה, ונקדים מה שכתב בספר הקדוש "ברית כהונת עולם" (מאמר אילו של יצחק פרק ו) יחוד נפלא בפסוק (דברים ו-ד): **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"**, על פי מה שנתבאר ששם **אלהי"ם** יש לו ג' מילואים, במילוי י' בגימטריא **ש'**, במילוי ה' בגימטריא **צר"ה**, ובמילוי א' בגימטריא **אר"ץ**, ושלשתן יחד בגימטריא **תתפ"ו** כמנין **מלכו"ת שמי"ם**.

והנה כבר נתבאר כי המתקת הדינין של ג' מילואי **אלקים** היא על ידי ד' מילואי **הוי"ה** שהם **ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן** בגימטריא **רל"ב**, וכאשר נצרף ג' מילואי **אלקים** עם ד' מילואי **הוי"ה** הרי הם עולים בגימטריא אלף קי"ח כמספר **"שמ"ע ישרא"ל הוי"ה אלהינ"ו הוי"ה אח"ד"**. ולפי זה פירוש כוונת פסוק היחוד הוא כך, **"שמע ישראל הוי"ה** [ד' מילואי **הוי"ה** ממתיקים את] **אלקינו** [ג' מילואי **אלקים**, ועל ידי זה נעשה] **הוי"ה אחד"**, שהכל נהפך לשם **הוי"ה** מדת הרחמים.

והנה ידוע כי תכלית לידת יצחק אבינו היא כדי שיוולד ממנו יעקב אבינו מובחר שבאבות, שמיטתו היתה שלימה וזכה להוליד י"ב שבטים שהם שורש כל ישראל, זאת ועוד ידוע שיעקב אבינו תיקן קריאת שמע לישראל לפני פטירתו, כמבואר במדרש (ב"ר צח-ג): **"הקבצו ושמעו בני יעקב, מכאן זכו ישראל לקריאת שמע... הדא הוא שישראל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים, שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה, אותו דבר שצויתנו עדיין הוא נוהג בנו ה' אלקינו ה' אחד"**.

מעתה נראה כי מטעם זה שלח הקב"ה את שלשת המלאכים, לבשר לאברהם ושרה על לידתו של יצחק אבינו שמדתו דין כמו שרה, ולפי המבואר ב"מגלה עמוקות" שלח הקב"ה שלשה מלאכים כדי שיוכלו לברך על הכוס, ולשגר לשרה אמנו **"כוס של ברכה"**, כדי להמתיק ג' שמות **אלהי"ם** על ידי ד' מילואי **הוי"ה**, בסוד **"כוס מלא ברכת ה'"**, נמצא כי זהו ממש כמספר היחוד של קריאת **"שמע ישראל"** שתיקן יעקב אבינו.

דוד המלך שהוא מרכבה למדת מלכות התכוון להמתיק ג' שמות אלקים

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי ה"מגלה עמוקות", כי דוד המלך רמז באומרו **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"** - **אש"א** ראשי תיבות **א'יה ש'רה א'שתך**, על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל בגמרא (פסחים קיט:):

"עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק, לאחר שאוכלים ושותים נותנים לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן איני מברך... אומר לו ליצחק טול וברך, אומר להן איני מברך... אומר לו ליעקב טול וברך, אומר להם איני מברך... אומר לו למשה טול וברך, אומר להם איני מברך... אומר לו ליהושע טול וברך, אומר להן איני מברך... אומר לו לדוד טול וברך, אומר להן אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא".

וצריך ביאור מדוע אחרי שהאבות הקדושים ומשה רבינו ויהושע תלמידו לא ירצו לברך על הכוס, יסכים דוד המלך לברך על הכוס, ועוד יוסיף לומר **"אני אברך ולי נאה לברך"**. ונראה לבאר הענין בזה על פי הידוע כי מדת מלכות שהיא השכינה היא שם אלקים, כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת נח סח:): **"ושכינתא אקרי אלקים, ועלה כתיב** (תהלים נז-יב) **רומה על השמים אלקים"**. וזהו שכתב ה"ברית כהונת עולם" הנ"ל כי ג' מילואי **אלקים** בגימטריא **מלכו"ת שמי"ם**, כי מקומם במלכות, והמתקתם היא על ידי ד' מילואי **הוי"ה**.

והנה ידוע שדוד מלך ישראל הוא מרכבה למלכות שמים, ולכן זכה להיות מלך על ישראל, ולפי זה מבואר היטב מה שאמר **"אני אברך ולי נאה לברך"**, כי בהיותי מרכבה למדת **"מלכות"** שיש בה ג' מילואי **אלקים** שצריכים המתקה מד' מילואי **הוי"ה**, לכן **"לי נאה לברך"** על כוס של ברכה, והביא ראיה מהפסוק **"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"**, שבפסוק זה התפלל דוד על מדת מלכות **"כו"ס ישועות אשא"**, להמתיק **כו"ס** בגימטריא **אלקים** שיש לו ג' מילואים, **"ובשם ה' אקרא"** על ידי ד' מילואי **הוי"ה**, ולכן רמז במילת **אש"א - א'יה ש'רה א'שתך**, ששאלו שלושת המלאכים **"כדי לשגר לה כוס של ברכה"**, להמתיק את הדין של שרה אמנו.

להורדת המאמרים shvilei.com לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com